

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 18^{ΗΣ} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1987

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΟΝΗ

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ 150 ΧΡΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Ι. ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΛΟΥΚΑ ΜΟΥΣΟΥΛΟΥ

*Κύριε Πρόεδρε,
Κυρίες και Κύριοι,*

Με τή σημερινή εκδήλωση, ή 'Ακαδημία 'Αθηνών αποτίει τήν όφειλόμενη τιμή στο 'Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο επί τή εύκαιρία τής συμπληρώσεως 150 χρόνων από τής ιδρύσεώς του. 'Η γνωστή σέ όλους μας συμβολή του 'Ιδρύματος αυτού στην ανάπτυξη τής Πατρίδας μας υπήρξε άνεκτίμητη. Στην όμιλία αυτή θα προσπαθήσω, δια μέσου μιās γρήγορης ιστορικής διαδρομής, νά σās παρουσιάσω τò 'Ίδρυμα αυτό, νά προβάλω και νά σχολιάσω έν τινι μέτρω, τὰ έπιτεύγματά του.

Μέσα από τις φλόγες και τους ήρωϊσμούς τής έθνικής εξεγέρσεως του '21 ξεπήδησε επί τέλους έλεύθερο ένα κομμάτι έλληνικής Γής. 'Ηταν τò πρώτο έλεύθερο τμήμα τής αναγεννωμένης Πατρίδας όπου τὰ πάντα είχαν εξαφανισθει ή έρειπωθει κατά τὰ 400 χρόνια δουλείας κάτω από τò βάρβαρο ασιάτη κατακτητή. 'Η 'Αρχιτεκτονική και Πλαστική, που με τὰ άνεπανάληπτα έργα τους δόξασαν τήν 'Ελλάδα, τήν εγκατέλειψαν ήδη από πολλού, αφήνοντας πίσω τους έρείπια για άνάμνηση μιās ένδόξου εποχής. Στην έλεύθερη τώρα μικρή νέα 'Ελλάδα δέν εύρισκε κανείς παρά λίγους μαστόρους και πρωτομαστόρους που συνέχιζαν τήν τοπική παράδοση του οικόδομου. Και οι άνάγκες στεγάσεως των ύπηρσιων και του πληθυσμού στο νεοσύστατο κράτος ήταν τεράστιες και πιεστικές. 'Η κατά-

σταση ὁδηγεῖ τὸν Καποδίστρια νὰ περιλάβει μαζί με ἄλλα ἐπαγγέλματα πὸ ἐδιδάσκοντο στὸ Ὀρφανοτροφεῖο, τὸ ὁποῖο ἴδρυσε στὴν Αἴγινα γιὰ τὰ ὄρφανὰ τοῦ πολέμου, καὶ τὶς οἰκοδομικὰς τέχνες.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ὑποτυπώδης ἐξόρμηση γιὰ τεχνικὰς σπουδὰς στὴ νεώτερη Ἑλλάδα. Ἡ προσπάθεια ὅμως ἀπεδείχθη τελείως ἀνεπαρκὴς μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Ἀθηναίων ὡς πρωτεύουσας ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος τὸ 1835. Καὶ ἡ ἀνεπάρκεια εἰδικῶν τεχνιτῶν ἐφθασε στὸ ἀποκορύφωμά της μετὰ τὴν ἔναρξιν οἰκοδομήσεως τῶν παλαιῶν, ὡς λέγονται σήμερα, ἀνακτόρων, τῶν ὁποίων ὁ θεμέλιος λίθος κατατέθηκε τὸ 1836. Κάτω ἀπὸ τὶς συνθήκας αὐτὰς ὁ ἐκ τῶν ἐπιλέκτων συνεργατῶν τοῦ Βασιλέως λοχαγὸς Friedrich von Zentner εἰσηγεῖται στὸ νεαρὸ Βασιλεῖα τὴ δημιουργίαν τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἔτσι, τῆ 12ῃ Ἰανουαρίου 1837 δημοσιεύεται Βασιλικὸ Διάταγμα καθορίζον τὴ σύσταση «Τεχνικοῦ Σχολείου». Τοῦτο ἰδρύθηκε κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ εἰς τὸ Μόναχο λειτουργούντος βασιλικοῦ Σχολείου οἰκοδομικῶν τεχνῶν καθὼς καὶ τοῦ περιφήμου τεχνικοῦ Σχολείου «La Martinière» τῆς Λυῶνος. Ξένοι καὶ Ἕλληνες πὸ σπούδασαν στὸ ἐξωτερικὸ ἦταν οἱ διδάσκοντες στὸ ἀρτισύστατο Τεχνικὸ Σχολεῖο, τοῦ ὁποίου τὴ διεύθυνση ἀνέλαβε ὁ ἴδιος ὁ Zentner.

Τὸ Σχολεῖο ἐγκαταστάθηκε στὸ κτίριον πὸ χρησιμοποιήθηκε ἀργότερα ὡς Ὡδεῖο Ἀθηναίων, στὴν ὁδὸ Πειραιῶς. Λειτουργήσῃ ὡς μονοτάξιον στοιχειώδους τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως μετὰ διδασκαλίαν μιὰ ἡμέραν τὴν ἐβδομάδα, τὴν Κυριακὴν. Ἡ διάρκεια τῆς φοιτήσεως ἦταν μονοετής. Ὁ Zentner καταβάλλει ἄοκνες προσπάθειες νὰ βελτιώσῃ τὴ διδασκαλίαν καὶ νὰ τὸ ἐφοδιάσῃ μετὰ τὰ ἀπαιτούμενα διδακτικὰ μέσα. Συναντᾷ ὅμως μεγάλας δυσχερείας πὸ ὀφείλονται σὲ οἰκονομικοὺς κυρίως λόγους. Ἐπιτυχάνει, τέλος, τὴ λειτουργίαν τοῦ Σχολείου ὡς καθημερινοῦ καὶ τὴ διὰ δωρεῶν παντὸς εἴδους σημαντικὴ ἐνίσχυσίς του. Μεταξὺ τῶν κυριοτέρων δωρητῶν ἀναφέρονται ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας, ὁ ἀρχιτέκτων τῆς Λυῶν Α. Κονσώ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ὀθωνος Μαξιμιλιανός, διάδοχος τοῦ Βαυαρικοῦ θρόνου.

Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσῃμε ὅτι, παρὰ τὶς ἀρχικὰς προθέσεις τοῦ ἱδρυτοῦ, τὸ Σχολεῖον ἐμφανίζει κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς πορείας του σαφὴ ἀπόκλιση πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴ κατεύθυνση. Αὐτὸ συνεχίστηκε μέχρι τὸ 1843. Τὰ γεγονότα τῆς 3ῆς Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου διαμόρφωσαν μιὰ νέα πολιτικὴ κατάσταση πὸ ἐμμέσως ἐπηρέασε καὶ τὴν πορείαν τοῦ Σχολείου. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Zentner καὶ οἱ ἄλλοι Βαυαροὶ διδάσκοντες ἀποχώρησαν καὶ τὴ διεύθυνση ἀναλαμβάνει ὁ Λύσανδρος Κανταντζόγλου, διακεκριμένος Ἕλληνας ἀρχιτέκτων, σπουδᾶσας καὶ διαπρέψας στὸ ἐξωτερικόν. Ὑπὸ τὴ διεύθυνσίν του τὸ Σχολεῖον ἀρχίζει νὰ προσανατολίζεται πρὸς τὴν τεχνικὴ παιδείαν. Ἀμέσως εἰσάγεται ἡ

ένισχύεται ή διδασκαλία μαθημάτων όπως ή Γεωμετρία, ή Φυσική και Μηχανική, ή Χημεία κ.λπ., πού ανατίθενται σέ Έλληνες διδασκάλους και ιδιαίτερα καθηγητές του ίδρυθέντος ήδη Πανεπιστημίου.

Ή περίοδος Καυταντζόγλου διήρκεσε 18 λόκκληρα χρόνια, από τὸ 1844 μέχρι τὸ 1862. Τὰ ἀποτελέσματα κατὰ τὰ χρόνια αὐτὰ ἦταν πενιχρὰ λόγω ἐλλείψεως πόρων κυρίως. Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στή διδασκομένη ὕλη ή ἐξέλιξη ὑπῆρξε ἀσήμαντη καθ' ὅλη τή διαρρέυσασα πρώτη δωδεκαετία. Πραγματοποιήθηκαν ὅμως κατὰ τήν περίοδο αὐτή ἀξιόλογες καινοτομίες, ὅπως ὁ θεσμός τῶν διαγωνισμῶν στίς καλές τέχνες και οἱ ὑποτροφίες. Τὸ αἶσθημα ἀμίλλης και ὁ ὄργασμός ἐργασίας, πού ἐδημιούργουν στοὺς μαθητές οἱ ἐν λόγω διαγωνισμοί, ἐπέδρασαν εὐεργετικά στήν πρόοδο τῆς Ζωγραφικῆς και τῆς Γλυπτικῆς. Και στή διεθνή ἔκθεση τῶν Παρισίων τοῦ 1855 σημειώνεται σημαντική συμμετοχή ἀποφοίτων και μαθητῶν.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ἕνα περίεργο ὅσο και δυσεξήγητο γεγονός: ἐνῶ τόσο ἐνδιαφέρον ἔδειχνε ὁ Καυταντζόγλου γιά τήν προώθηση τῆς παιδείας στή Ζωγραφική και τή Γλυπτική, παραμέλησε τήν Ἀρχιτεκτονική. Και σέ μεγάλο βαθμό παραμέλησε ἐπίσης τίς τεχνικές σπουδές, καιτοί τὸ Τεχνικό Σχολεῖο δημιουργήθηκε πρωτίτως γιά σπουδές στήν Ἀρχιτεκτονική και τίς Τέχνες. Τοῦτο προκάλεσε παρεμβάσεις τῆς Πολιτείας και ἔντονες ἐπικρίσεις στήν κοινή γνώμη.

Οἱ προσπάθειες τοῦ Καυταντζόγλου νὰ ἀντικρούσει τίς ἐπικρίσεις δέν εὔρισκαν ἀπήχηση. Οἱ αἰτιάσεις ἐναντίον του συνεχίζονταν, ἐνῶ τὰ πολιτικά πάθη τῆς περιόδου ἐκείνης, ή ὅποια προηγῆθηκε τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὅθωνος, συνέβαλλαν στή διαιώνιση τῆς καταστάσεως τοῦ Σχολείου. Μὲ τήν κατάλυση τῆς βασιλείας τοῦ Ὅθωνος, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1862, ὁ Καυταντζόγλου παύεται και ή διεύθυνση τοῦ Σχολείου ἀνατίθεται σέ τριμελή προσωρινή ἐπιτροπή μὲ ἐντολή, μεταξύ ἄλλων, νὰ συντάξει σχέδιο νέου ὀργανισμοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπή ἐργάσθηκε μέσα σέ μιὰ πολὺ ἔκρυθμη κατάσταση και κατόρθωσε, διὰ μέσου πολλῶν δυσχερειῶν και ἐκ τῶν ἐνόντων, νὰ ἐξασφαλίσει τή διεξαγωγή τῶν σπουδῶν κατὰ τὸ ἔτος 1863. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπέβαλε ἐπὶ τέλους τίς προτάσεις της γιά ἀνασυγκρότηση τοῦ Σχολείου ἐπὶ εὐρύτερων βάσεων. Ἐτσι, θεσπίζεται νέος Ὄργανισμός πού δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τήν 14η Σεπτεμβρίου 1863. Μὲ τὸν Ὄργανισμό αὐτὸ συμπληρώνεται τὸ πρόγραμμα διδασκαλίας διὰ τεχνικῶν μαθημάτων, ή διδασκαλία διαιρεῖται γιά πρώτη φορά σέ δύο κύκλους, τὸν βιομηχανικό και τὸν καλλιτεχνικό και συγκροτεῖται Ἐφορία, στήν ὅποια ἀνατίθεται ή ἀνωτέρα διοικητική, ἐκπαιδευτική και οἰκονομική Ἐποπτεία τοῦ Σχολείου, μέχρι τοῦ διορισμοῦ νέας

διευθύνσεως, τὸ 1864. Τὸ ἔτος τοῦτο ἀρχίζει ἡ περίοδος διευθύνσεως τοῦ Δημητρίου Σκαλιστήρη, ἡ ὁποία διαρκεῖ μέχρι τὸ 1873.

Ἐναντιοβηθία ἢ πρόοδος τοῦ Σχολείου ὑπὸ τὴν διεύθυνση Κωνσταντῆζόγλου καὶ τὴν προσωρινὴν κατάστασιν ποὺ ἀκολούθησε ἦταν στὸ σύνολό της περιορισμένη. Οὐδεὶς ὅμως μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ Κωνσταντῆζόγλου προώθησε τὶς σπουδὲς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, γιὰ τὶς ὁποῖες ἐπέδειξε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Ἀλλὰ στὴν περίοδο Κωνσταντῆζόγλου παρουσιάζεται καὶ ἓνα ἄλλο γεγονός καθοριστικῆς σημασίας γιὰ τὴν μετέπειτα ἐξέλιξη. Εἶναι ἡ ἐμφάνιση τῶν πρώτων μεγάλων ἐνέργειῶν τοῦ Ἰδρύματος, τῶν ὁποίων οἱ προσφορὲς ἀπεδείχθησαν ἀνεκτιμήτου γιὰ τὸ μέλλον αὐτοῦ σημασίας.

Ἐπὶ τὴν διεύθυνση Σκαλιστήρη τίθενται σε ἐφαρμογὴ οἱ διατάξεις τοῦ νέου Ὁργανισμοῦ τοῦ 1863. Καθίσταται πλέον εὐκρινὴς ἡ ὕπαρξις καὶ λειτουργία ἑνὸς τμήματος μὲ πραγματικὸ τεχνικὸ χαρακτήρα. Ἀνωτάτη ὅμως τεχνικὴ ὀργάνωσις ἀποκτᾷ τὸ τμήμα τοῦτο βραδύτερον, ὅταν μὲ τὸ νόμο τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1887, χωρίζεται ἐκπαιδευτικῶς ἀπὸ τὸ «Σχολεῖο τῶν Καλῶν Τεχνῶν», καὶ λαμβάνει τὸν τίτλον «Σχολεῖο τῶν Βιομηχανῶν Τεχνῶν». Τοῦτο περιλαμβάνει δύο Ἀνώτατες Σχολὰς τετραετοῦς φοιτήσεως, τὴ Σχολὴ Πολιτικῶν Μηχανικῶν καὶ τὴ Σχολὴ Μηχανουργῶν. Περιλαμβάνει ἐπίσης καὶ μιὰ μέση σχολὴ διετοῦς φοιτήσεως, τὴ Σχολὴ τῶν Γεωμετρῶν καὶ Ἐργοδηγῶν.

Ὁ παραπάνω νόμος τοῦ 1887, μὲ τὸν ὁποῖο τέθηκε ἡ βάση καὶ χαράχθηκε ἡ πορεία πρὸς τὴν τελικὴ διαμόρφωσιν τοῦ Ἰδρύματος, δημοσιεύθηκε ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ Ἀναστασίου Θεοδοκᾶ. Στὴν πραγματικότητα ὅμως ἦταν τὸ προῖον τῶν διεργασιῶν καὶ προσπαθειῶν ποὺ ἄρχισαν ἐπὶ τῆς διευθύνσεως Σκαλιστήρη (1864/73), συνεχίσθησαν ἐπὶ τῶν διευθύνσεων Ἀντωνοπούλου καὶ Μαυρογιάννη, γιὰ νὰ καταλήξουν ἐπὶ Θεοδοκᾶ. Ἱστορικῆς δὲ διὰ τὸ Πολυτεχνεῖο σημασίας εἶναι ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ τότε Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Κ. Λομβάρδου, σχετικὴ μὲ τὴν ἴδρυσιν τῶν προτεινομένων Σχολῶν. Ὑπογραμμίζεται στὴν ἔκθεσις αὕτη ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικότερας ὀργανώσεως γιὰ μόρφωσιν τεχνικῶν, δυναμένων νὰ ἀνταποκριθοῦν πρὸς τὶς πολυεῖδεις ἀνάγκας τοῦ Τόπου, καθόσον ἡ συγκοινωνία ἀναπτύσσεται, τὰ δὲ δημόσια ἔργα καὶ ἡ ἰδιωτικὴ βιομηχανία ἀπαιτοῦν τὸ ἰκανὸ πρὸς λειτουργία καὶ ὄθησιν αὐτῶν προσωπικόν.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὸν νόμον αὐτὸν τοῦ 1887 γίνεται ἐπίσης πρόβλεψις γιὰ ἴδρυσιν, δι' εἰδικῶν νόμων, καὶ ἄλλων παρεμφερῶν Σχολῶν ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἐκάστοτε ἀναγκῶν. Ἔτσι, ἐπὶ διευθύνσεως Ἀγγέλου Γκίνη ἀποφασίζεται ἡ προσθήκη τριῶν νέων Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ ἰδρύνονται, διὰ τοῦ νόμου τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου τοῦ 1917, οἱ Σχολὰς Ἀρχιτεκτόνων, Χημικῶν Μηχανικῶν καὶ Τοπογράφων Μηχανικῶν, ἡ δὲ προϋπάρχουσα μηχανολογικὴ μετονομάζεται Σχολὴ Μηχανολόγων-Ἡλε-

κτρολόγων. Με τὴ συμπλήρωση αὐτὴ συγκροτήθηκε Ἴδρυμα Τεχνικῶν Ἐπιστημῶν ὑπὸ ἐνιαία διοίκηση καὶ ὀργάνωση, ἀνάλογο πρὸς ξένα Ἴδρύματα.

Ἔτσι, ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς 10ετίας τοῦ 1920 τὸ Ἴδρυμα διαμορφώθηκε στὸ σημερινό του σχῆμα. Καὶ ἔκτοτε λειτουργεῖ ἀκολουθώντας μιὰ συνεχῆ ἀνοδικὴ πορεία, συμπληρώνοντας καὶ ἀναπροσαρμόζοντας τὶς Σχολές του σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ Τόπου καὶ τὶς ἐξελίξεις τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο, προστίθεται ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ Μηχανικῶν Μεταλλείων-Μεταλλουργῶν ποὺ συνέβαλε οὐσιαστικὰ στὴ μεταπολεμικὴ ἐντυπωσιακὴ ἐξέλιξη τῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ ὀρυκτοῦ μας πλούτου. Ἀργότερα ἡ σχολὴ Μηχανολόγων-Ἡλεκτρολόγων διασπᾶται, ἐνῶ ἰδρύεται καὶ ἡ Σχολὴ Ναυπηγῶν. Τὰ ἐργαστήρια αὐξάνονται καὶ ἐκσυγχρονίζονται, τὰ προγράμματα διδασκαλίας συμπληρώνονται καὶ προσαρμόζονται συνεχῶς. Πρόκειται περὶ ἐνὸς ζωντανοῦ δυναμικοῦ Ὄργανισμοῦ ποὺ πολλὰ προσέφερε καὶ πολλὰ ὑπόσχεται νὰ προσφέρει ἀκόμη στὴν πρόοδο τῆς Χώρας.

*

Κυρίες καὶ Κύριοι, αὐτὴ εἶναι, μὲ λίγα λόγια ἡ ἱστορία τοῦ Ἀνωτάτου Ἰδρυματος Τεχνικῶν Ἐπιστημῶν ποὺ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τιμᾷ σήμερα. Δὲν ἰδρύθηκε τὸ Πολυτεχνεῖο κατὰ τὸ συνήθη τρόπο ποὺ ἰδρύονται τὰ Πανεπιστήμια. Ξεκίνησε ἀπὸ ἓνα κυριακάτικο Σχολεῖο γιὰ στοιχειώδη μόρφωση τεχνικῶν οἰκοδόμων καί, πορευόμενο διὰ μέσου ἀπιθάνων δυσχερειῶν καὶ μετασχηματισμῶν, κατέληξε σ' ἓνα ἀνώτατο πνευματικὸ Ἴδρυμα τεχνικῶν ἐπιστημῶν ποὺ ἐλάμπρυνε τὴν πνευματικὴ ἱστορία τοῦ Τόπου καὶ βοήθησε ἀφάνταστα τὴν ἐξέλιξή του. Ἀπὸ τοὺς μετασχηματισμοὺς αὐτοὺς ξεπήδησε καὶ ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπεφοίτησαν οἱ διασημότεροι Ἑλληνες ζωγράφοι καὶ γλύπτες τῆς τελευταίας 50ετίας.

Ἡ ὑπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς δημιουργία τοῦ σημερινοῦ Πολυτεχνεῖου ἀποτελεῖ πραγματικὸ ἐπίτευγμα. Ἐπίτευγμα ποὺ ὀφείλεται στὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκδηλωθέντα ζῆλο τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων. Καὶ ὁ ζῆλος αὐτὸς συνεχίσθηκε καθ' ὅλη τὴν πορεία του, ἔκαμε τὸν Κόσμο νὰ τὸ ἀγαπήσει καὶ νὰ τὸ ἀγκαλιάσει, ὑποχρέωσε τὸ Κράτος νὰ τὸ σεβασθεῖ καὶ νὰ τὸ βοηθήσει.

Μὲ τὴν ἴδρυση τῶν τριῶν πρώτων ἐξειδικευμένων Σχολῶν του, τὸ 1917, τὸ Πολυτεχνεῖο εἰσέρχεται στὸ χῶρο τῆς ἀνωτάτης τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ τεχνικὴ ἐπιστήμη ἐπανεμφανίζεται στὴ χώρα ποὺ γέννησε τὸν Πυθαγόρα, τὸν Ἀρχιμήδη καὶ τόσους ἄλλους μεγάλοπνοους προδρόμους τῶν μετέπειτα τεχνικῶν σοφῶν τῆς Οἰκουμένης. Μὲ τὴν ἴδρυση τῶν πρώτων αὐτῶν Σχολῶν ἀρχίζει νὰ δημιουργεῖται ἑλληνικὸς τεχνικὸς κόσμος.

Εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔδωσε τὰ στελέχη ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδράσθηκε ἡ γεννωμένη τότε ἑλληνικὴ βιομηχανία. Εἶναι αὐτὸς ποὺ προώθησε τὴν τεχνικὴ ὑποδομὴ τῆς Χώρας.

Κατὰ τὴ 10ετία τοῦ '20 ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Πολυτεχνείου σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἤδη μεγάλη. Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 10ετίας αὐτῆς ἀρχίζει νὰ ἐπεκτείνεται ἐκτὸς τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου καὶ νὰ διαχέεται στὶς Χῶρες τῆς Δύσεως. Σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀποφοίτων μεταβαίνουν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς καὶ διαπρέπουν. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καταλαμβάνουν καθηγητικὰς θέσεις στὰ Πανεπιστήμια, στὰ Πολυτεχνεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου προβάλλουν τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ τὸ Ἴδρυμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθαν. Ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια ἡ Ἑλλάδα ὀλόκληρη αἰσθάνεται ὑπερήφανη γιὰ τὸ διεθνὲς γόητρο καὶ τὶς ἐπιτυχίαις τοῦ Ἰδρύματός της.

Τὰ λαμπρὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι βέβαια τυχαῖα. Ὅφείλονται στὶς ἐπίπονες προσπάθειαις ποὺ κατέβαλαν διδάσκαλοι καὶ μαθητὲς καὶ ἰδιαίτερα στὸ πνεῦμα ποὺ καλλιεργήθηκε, ρίζωσε καὶ συντηρήθηκε κατὰ τὴ μακρὰ τοῦ Ἰδρύματος πορεία. Ἡ τύχη θέλησε κατὰ τὰ κρίσιμα χρόνια τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ἡ Διεύθυνση νὰ βρίσκεται στὰ χέρια ἐνὸς ἱκανοτάτου καὶ ἐνθουσιώδους ἀνδρός, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ φιλεργία, τὴ θέληση καὶ τὴ μαχητικότητά του θεμελίωσε τὶς μεταβολὰς καὶ ἔδωσε στὸ Πολυτεχνεῖο τὴν ἐντελῶς ἰδιόμορφη δομὴ του. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀναστασίου Θεοφιλά, ὁ ὁποῖος ἐξήσκηση τὴ διεύθυνση ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸ 1901. Σ' αὐτὸν ὀφείλεται σὲ μεγάλο βαθμὸ ἡ διαμόρφωση ἐνὸς πνεύματος ἐντατικῆς ἐργασίας καὶ αὐστηρῆς πειθαρχίας, τὸ ὁποῖο οἱ μεταγενέστεροι διετήρησαν ἐπὶ μακρὰ χρόνια ὡς παράδοση ἱερά.

Μεταξὺ τούτων ὁ Ἄγγελος Γκίνης, ἐξασκήσας τὴ διεύθυνση τοῦ Πολυτεχνείου ἐπὶ σειρά ἐτῶν καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ 1910 μέχρι τὸ 1920 καὶ τὸ 1923 μέχρι τὸ 1927, συνέδεσε στενῶς τὸ ὄνομά του μὲ τὴν ἐνίσχυση τοῦ Πνεύματος ποὺ καλλιέργησε ὁ Θεοφιλάς καὶ τὴν ἐν γένει πρόοδο τοῦ Ἰδρύματος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐγένοντο σπουδαῖαι συμπληρώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐγένετο ἐπίσης ἡ μελέτη καὶ ἑναρξη συμπληρωματικῶν κατασκευῶν πρὸς ἀντιμετώπιση τῆς ἀνεπαρκείας χώρων, ποὺ ἄρχισε νὰ λαμβάνει ὀξεῖα μορφή μὲ τὴν προσθήκη τῶν νέων Σχολῶν.

Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι, πέραν τῆς παραπάνω δράσεως τῶν ἐκάστοτε διευθυντῶν του, στὴν ἐπιτυχία καὶ προβολὴ τοῦ Πολυτεχνείου συνέβαλε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμηση μὲ τὴν ὁποία τὸ περιέβαλε ὁ Κόσμος. Ἡ ἐκτίμηση αὕτη ἐκδηλώνεται μὲ πλῆθος δωρεῶν καὶ τὴν ἐμφάνιση τῶν μεγάλων ἐκ Μετσόβου εὐεργετῶν του. Ἡ σκέψη μας κατὰ τὴ σημερινὴ τιμητικὴ ἐκδήλωση στρέφεται πρὸς ὄλους αὐτοὺς καὶ ἰδιαίτερα τούς: Νικόλαο Στουρνάρη, Μιχαὴλ Τοσίτσα, Ἐλένη Μιχαὴλ Τοσίτσα καὶ Γεώργιο Ἀβέρωφ. Αὐτοὶ διέθεσαν τὰ τεράστια γιὰ τὴν ἐποχὴ ποσὰ μὲ τὰ ὁποῖα ἀνεγέρθησαν τὰ μνημειακὰ κτίρια

τῆς ὁδοῦ Πατησίων. Μὲ αὐτὰ καλύφθηκαν ἐπὶ μακρὰ χρόνια οἱ ἀπαιτήσεις γιὰ ἄνετη ἐγκατάσταση, ἄνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπιτευχθεῖ ἀποδοτικὴ ἐργασία προκειμένου περὶ τεχνικῆς παιδείας. Πρὸς τιμὴ των διαμορφώθηκε ἐπίσημα ὁ τίτλος τοῦ Ἰδρύματος σὲ «Ἐθνικὸ Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο». Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἰδρύσεως τοῦ «Σχολείου τῶν Τεχνῶν», ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθε τὸ σημερινὸ Ἀνώτατο Ἰδρυμα, ἐπεκράτησε νὰ καλεῖται τοῦτο «Πολυτεχνεῖο». Ἡ ὀνομασία ὁμως αὐτὴ σὲ κανένα διάταγμα δὲν ἀναφέρεται ἐπισημῶς.

*

Προσπάθησα, Κυρίες καὶ Κύριοι, μέσα σὲ πολὺ περιορισμένα περιθώρια χρόνου, νὰ σᾶς παρουσιάσω τὸ Ἐθνικὸ Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο, τὸ Ἰδρυμα ποῦ τόσο συνέβαλε στὴν πρόοδο τῆς Χώρας μας. Σᾶς διηγήθηκα ἀπὸ ποῦ τὸ Ἰδρυμα αὐτὸ ξεκίνησε, τὴ διαδρομὴ ποῦ ἀκολούθησε, τίς ἀπίθανες δυσχέρειες ποῦ ἀντιμέτωπισε καὶ τέλος πῶς κατόρθωσε νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἓνα ἀξιοζήλευτο Κέντρο Ἀνωτάτης Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ποῦ νὰ τιμᾷ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ πνευματικὴ ἀκτινοβολία ἀναγνωρίζεται σὲ ὅλα τὰ προηγμένα Κράτη. Καὶ διερευνώντας τοὺς συντελεστὲς τοῦ ἐπιτεύγματος αὐτοῦ ἐπεσήμανα, μετὰξὺ ἄλλων, τὴν ἰδιόμορφη δομὴ καὶ ὀργάνωση ὑπὸ τὴν ὁποία ἐπὶ μακρὰ χρόνια τὸ Ἰδρυμα λειτούργησε, τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ὑπευθυνότητα ποῦ τοῦτο ἀπαιτοῦσε καὶ ἐπετύγχανε ἀπὸ τοὺς σπουδαστὲς του.

Τὰ θεμελιακὰ αὐτὰ στοιχεῖα, ὅπως τουλάχιστο εὐρύτατα συζητεῖται καὶ γράφεται καὶ ἀπὸ κανένα δὲν ἀμφισβητεῖται, δὲν ὑπάρχουν πλέον. Ἀπὸ 12ετίας περίπου παριστάμεθα μάρτυρες μιᾶς προοδευτικῆς μεταμορφώσεως πρὸς τὴν κατεύθυνση κλασσικοῦ Πανεπιστημίου. Ἀποτέλεσμα τῆς μεταμορφώσεως αὐτῆς εἶναι ὅτι ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Ἰδρύματος φθίνει. Μάρτυρες: τὰ δυσάρεστα μηνύματα ποῦ καταφθάνουν ἀπὸ τοὺς Πανεπιστημιακοὺς χώρους τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὰ δυσμενῆ σχόλια ποῦ προέρχονται ἀπὸ τοὺς βιομηχανικοὺς κύκλους τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Φοβοῦμαι ὅτι ὑπερέβην τὰ στὴ διάθεσή μου ὄρια χρόνου. Ἐπιτρέψτε μου λοιπὸν νὰ τερματίσω μὲ μιὰ παρατήρηση καὶ μιὰ εὐχή. Πρῶτον ἡ παρατήρηση: Οἱ τεχνικὲς Ἐπιστήμες δὲν διδάσκονται ὅπως οἱ νομικὲς καὶ ἄλλες ἐπιστῆμες. Ἐδῶ τὸ σύγγραμμα εἶναι ἓνα ἀπλὸ βοήθημα ποῦ πρέπει ἀπαραίτητα νὰ συμπληρώνεται μὲ κατάλληλη ἀνάπτυξη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ, τίς ἀσκήσεις, τὰ ἐργαστήρια, τίς ἐπισκέψεις ἐργοταξίων. Ἀπουσίες δὲν εἶναι ἐπομένως νοητές. Καὶ τώρα ἡ εὐχή: Εὐχομαι καὶ ἐλπίζω πῶς οἱ ἀρμόδιοι θὰ ἐπέμβουν χωρὶς χρονοτριβὴ γιὰ τὴ λήψη μέτρων ποῦ θὰ ἐπαναφέρουν τὸ Πολυτεχνεῖο, τὸ κόσμημα αὐτὸ τῆς Πατρίδας μας, στὴν παλαιὰ του αἴγλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Έκατονταετηρίς του Ε.Μ.Π., 1837-1937.
2. Κ. Μπίρη, Ίστορία του ΕΜΠ, 1957.
3. Όδηγός Σπουδών 1984-85, 1985-86.

2. ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΣΟΛΩΝΟΣ Π. ΚΥΔΩΝΙΑΤΟΥ

Όταν τὸ 1828 ἐλευθερώθηκε ἡ Ἑλλάς, ἦταν ἀπὸ ἀπόψεως Τεχνικῶν Ἔργων «Χώρα παρθένος». Καὶ τοῦτο, γιατί ἡ παλαιὰ Ἑλλάς, ὡς τὸ μᾶλλον ἀπομακρυσμένο σημεῖον τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν ἔτυχε ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴ Πύλη, ἡ ὁποία δὲν ἔκτιζε σ' αὐτὴν παρὰ μόνον Τζαμιὰ, τὰ «σεράγια» τῶν πασάδων καὶ μερικὲς κρήνες.

Τὰ ἐλάχιστα γεφύρια, τοὺς μώλους, τὰ στοιχειώδη ἀντιπλημμυρικά ἔργα καὶ φυσικὰ τὶς Ἐκκλησίες, τὰ ἔκαμαν οἱ Ραγιάδες, μὲ προσωπικὴ ἐργασία, ἐπιδοτούμενοι συχνὰ ἀπὸ ξενητεμένους συντοπίτες.

Ὅσο γιὰ τοὺς δρόμους, αὐτοί, στὴν τουρκοκρατημένη Ἑλλάδα, ἦσαν ἄγνωστοι. Βέβαια, κατὰ τὸ τέλος τῆς Τουρκοκρατίας καὶ γιὰ τὸ τεῖχος Χασεκῆ, γύρω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μὲ τὶς ἐπτὰ Πύλες, ἔλεγαν ὅτι μία ἀπὸ αὐτὲς ὀδηγεῖ π.χ. στὸ «Δρόμο τοῦ Μωριά», ποὺ ταυτιζόταν μὲ τὴν Ἱερὰν ὁδόν. Μιὰ ἄλλη, στὸ «Δρόμο τοῦ Δράκου», ποὺ πήγαινε στὸ «Πόρτο Λεόνε», ὅπως ἔλεγαν τότε τὸν Πειραιᾶ. Τρίτη στοὺς «Τρεῖς Πύργους», ὅπως ὀνομάζετο τὸ Φάληρον κ.λπ. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν ἦσαν δρόμοι, γιὰ τὰ ἀνύπαρκτα ἀκόμη τροχοφόρα, ἀλλὰ ἦσαν ἀπλὰ μονοπάτια, βατὰ μόνον ἀπὸ μόνονπλα ζῶα καὶ γκαμήλες. Ὡς γνωστόν, τὸ πρῶτο κάρρο στὴν Ἑλλάδα, τὸ ἔφερε ἀπὸ τὴ Μάλτα, τὸ 1830, ὁ ἄγγλος Ναύαρχος Μάλκολμ, ὅταν ἔκτιζε τὴν ἑπαυλὴ του στὴν Κυψέλη, τὸ σημερινὸ Ἄσυλον Ἀνιάτων.

Δικαίως λοιπὸν ὁ Καποδίστριας, ἦλθε στὴν Ἑλλάδα συνοδευόμενος ἀπὸ Μηχανικούς, Ἑλληνας καὶ ξένους. Καὶ σωστά, ὁ ἴδιος, ἐφοδιάσε τὸ πρῶτο ἀλληλοδιδασκτικὸ Σχολεῖο ποὺ ἱδρύσε στὴν Αἴγινα, μὲ στοιχειώδεις τεχνικὲς, οἰκοδομικῆς φύσεως γνώσεις, ἐνῶ τὶς περισσότερες τὶς διεφύλαξε γιὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1829 ἰδρυθεῖσαν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων.

Ἦταν ἡ πρώτη Ἀνωτάτη ἑλληνικὴ Σχολή, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ 1837 ἔγινε ὀκταετοῦς φοιτήσεως καὶ τῆς ὁποίας οἱ Ἀξιωματικοὶ τοῦ Μηχανικοῦ, ἢ τῶν Σκαπανέων, ὅπως λεγόντουσαν, ἦσκησαν ἐπὶ πολλὰς δεκαετίες τοῦ περασμένου αἰῶνος καθήκοντα Μηχανικῶν καὶ Ἀρχιτεκτόνων, συχνὰ μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν.

Τὴν ἔλλειψιν εἰδικευμένων Τεχνικῶν στὴν Ἑλλάδα ἀντελήφθη καλύτερα ὁ φιλέλληνας Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας καὶ πατέρας τοῦ Ὁθωνος, Λουδοβίκος Α', ὅταν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1835 ἦλθε στὴ χώρα μας καὶ παρέμεινε σ' αὐτὴν περὶ τοὺς 4 μῆνες, περιηγηθεὶς ὅλην σχεδὸν τὴν τότε Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ ἔστειλε στὸ γιό του, ὡς Συμβούλους, μερικὸς ἀπὸ τοὺς καλύτερους τεχνικοὺς τοῦ Βασιλείου του, ὅπως τὸν Ἀρχιτέκτονα Καθηγητὴν Γκαϊρτνερ, τὸν Κλέντσε καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν Ἰπότην Φρειδερίκον φὸν

Τσέντνερ, Λοχαγόν Μηχανικοῦ, πού ὑπῆρξε ὁ πρῶτος διευθυντῆς τοῦ Πολυτεχνείου, πού ὀνομάστηκε τότε «Σχολεῖον Οἰκοδομικῶν Τεχνῶν».

Ὁ Τσέντνερ, ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐργατικότητός του, ἦταν ἱκανότατος τεχνικός καὶ ἄριστος ὀργανωτής. Μὲ ἀληθινὸ πάθος ἀνύψανε συνεχῶς τὴ στάθμη τοῦ Σχολείου, δυστυχῶς μόνο ἐπὶ ἐπταετίαν, γιατί στὴ Μεταπολίτευση τοῦ 1843, ἀπελύθη, μὲ τὸν Νόμον περὶ ἄλλοδαπῶν.

Ἄλλὰ στὸ μικρὸ αὐτὸ διάστημα κατόρθωσε νὰ ἐκπαιδεύσει τοὺς ἀθρόως προσερχομένους μαθητάς του — ἔφθασαν μέχρι 400, σὲ πληθυσμὸ Ἀθηνῶν 16.000 — δημιουργήσας φυτῶριον ἀρίστων τεχνιτῶν, αὐτῶν πού ἀνοικοδόμησαν τὰ ἀνεπανάληπτα νεοκλασσικὰ μέγαρα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Μαζὶ μὲ τὸν Τσέντνερ, τὸ 1843, ἐπαύθησαν καὶ οἱ ξένοι συνεργάται του, Διδάσκαλοι στὴ Σχολή, ὅπως οἱ λαμπροὶ Δανοὶ Ἀρχιτέκτονες Χριστιανὸς Χάνσεν, Ἀρχιτέκτων τοῦ Πανεπιστημίου μας, καὶ ὁ ἀδελφός του Θεόφιλος Χάνσεν, Ἀρχιτέκτων τῆς Ἀκαδημίας. Μαζὶ παύθηκε καὶ ὁ Γάλλος Ἀρχιτέκτων Charles Laurent. Διδάσκαλοι ἐπίσης τῆς Σχολῆς.

Ἄλλὰ τὸ Πολυτεχνεῖο στάθηκε τυχερό. Ἐξέχοντες Τεχνικοὶ Ἕλληνες ἔγιναν Διευθυνταὶ του, οἱ ὁποῖοι βελτίωναν συνεχῶς σ' αὐτὸ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν στάθμη τῶν σπουδῶν.

Πρῶτος ἦταν ὁ διαπρεπὴς Ἀρχιτέκτων Λύσανδρος Καυτατζόγλου, ὁ ὁποῖος διοίκησε τὸ Πολυτεχνεῖον ἐπὶ ὀκταετίαν, μέχρι τὸ 1862, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος στὸ ὑπὸ τοῦ ἰδίου σχεδιασθὲν συγκρότημα τοῦ Πολυτεχνείου.

Ὡς γνωστὸν ἡ οἰκοδόμησις τῶν κτιρίων τοῦ Πολυτεχνείου ἔγινε χάρις στὶς δωρεὰς μετσοβιτῶν εὐεργετῶν, ἀρχικὰ μὲν τοῦ Νικολάου Στουρνάρη καὶ Μιχαήλ καὶ Ἐλένης Τοσίτσα καὶ ἀργότερα τοῦ Γεωργίου Ἀβέρωφ, ὁ ὁποῖος ἀπήτησε τὴν τελικὴ ὀνομασία τοῦ Ἰδρύματος εἰς Μετσοβίον.

Μετὰ τὸν Καυτατζόγλου Διευθυντῆς διορίστηκε ὁ Ἀξιωματικὸς τοῦ Μηχανικοῦ, ἀλλὰ καὶ διπλωματοῦχος τῆς «Ecole des ponts et chaussées» τῶν Παρισίων, Λοχαγὸς Δημήτριος Σκαλιστήρης, μέχρι τὸ 1872.

Κατὰ τὴν ἐπταετῆ θητεία του, ὁ ἄριστος αὐτὸς τεχνικός, ἐπέτυχεν, τὸ 1867, τὸν προβιβασμὸν τοῦ Ἰδρύματος σὲ Σχολὴν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἐνῶ μετὰ εἰκοσαετία κατὰ τὴν θητείαν ἄλλου ἐξέχοντος ἐπίσης Διευθυντοῦ, ἀποφοίτου αὐτοῦ τῆς γαλλικῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς SAIN-CYR, καὶ ἄριστου Νεοκλασσικοῦ Ἀρχιτέκτονος, Ἀναστασίου Θεο-

φι λ ᾱ, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ 1887, γίνεται Ἀνωτάτη Σχολή, ἰσότιμος μὲ τὸ Πανεπιστήμιον. Οἱ Σχολές τοῦ Πολυτεχνείου, ἦσαν ἀκόμη τρεῖς: τῶν Πολιτικῶν Μηχανικῶν, τετραετοῦς φοιτήσεως, ὅπως καὶ ἡ δευτέρα Σχολὴ Μηχανουργῶν λεγόμενη, ἐνῶ ἡ τρίτη, Σχολὴ Γεωμετριῶν, ἦταν διετής.

Ἐπὶ Θεοφιλᾶ τὸ Πολυτεχνεῖον, πὸν μέχρι τότε στεγαζόταν στὸ μέγαρο Βλαχούτση τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, ἐκεῖ πὸν μέχρι πρό τινος ἦταν τὸ Ὡδεῖον Ἀθηνῶν, μετεφέρθη τὸ 1872, στὸ ἡμιτελὲς ἀκόμη, σημερινὸν Πολυτεχνεῖον, τὸ ὁποῖον τελικὰ ἀποπερατώθη πλήρως τὸ 1879.

Τότε ἡ ἔρμος ἀκόμη ὁδὸς Πατησίων ἔλαμψε ἀπὸ τὸ ἀπαστράπτον καλλιμάρμαρον συγκρότημα, ὅπου οἱ δύο κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικοὶ κλασσικοὶ ρυθμοί, Δωρικὸς καὶ Ἰωνικός, συνετέθησαν ἐπιτυχῶς, ἀπὸ τὸν ἄξιον χειριστὴν των, στὸ μεγαλοπρεπὲς μεγάλο-πνοο δημιούργημά του.

Ἐν τούτοις βρέθηκαν πολλοὶ νὰ κατηγορήσουν τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Καυτατζόγλου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ κτίριο ὑστερεῖ ἀπὸ ἀπόψεως λειτουργίας. Προχειρῶς ἀναφέρω δύο παραδείγματα: Καὶ στὰ τρία κτίριά του ὑπῆρχε παντελής ἔλλειψις τουαλετῶν. Δεύτερον, γιὰ λόγους μορφολογικούς, ὁ ἄνω ὄροφος τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου ἔχει ὡς ἐσωτερικὸν ὕψος, τὸ ὕψος τριῶν ὀρόφων, ἥτοι ἔντεκα μέτρων.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Καυτατζόγλου ἐπέτυχε νὰ κτίσει ἓνα μεγαλοπρεπὲς καὶ «λαμπρὸν» Πολυτεχνεῖον, ὅπως τὸ εἶχαν ζητήσει οἱ χορηγοὶ του καὶ ὅπως τὸ αἰσθάνθηκαν ὅλοι ὅσοι ἐφοίτησαν σ' αὐτό, εἴτε ὡς Σπουδασταὶ εἴτε ἄλλως.

Δυστυχῶς σήμερα τὸ κεντρικὸν κτίριον ἔχει προβλήματα στατικῆς φύσεως. Αἱ ἐμφανιζόμεναι σ' αὐτὸ ρωγαὶ προδίδουν ἀνεπάρκειαν θεμελιώσεως. Ἵσως τὰ περιφερόμενα ὑπόγεια ὕδατα τοῦ πάλαι ποτὲ γειτονικοῦ χειμάρρου Κυκλοβόρου νὰ εἶναι ἡ ἀφορμή. Ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ σημερινοὶ Καθηγηταὶ του θὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ θέμα ἐπιτυχῶς.

Ἄν τώρα ἀνατρέξουμε πίσω στὸν Ὅθωνα, θὰ δοῦμε ὅτι ἀπεφάσισε τὴ δημιουργία Πολυτεχνείου Σχολείου, «διὰ νὰ προάξει τὴ Βιομηχανία τοῦ Κράτους», ὅπως ἔλεγεν ἡ Κοινοποίησις τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1837. Τὸ Σχολεῖον συνεστήθη τότε κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐν Παρισίοις «Ecole des arts et métiers», ἀλλὰ μὲ γερμανικοὺς Κανονισμοὺς, ἀφοῦ ὅλοι γύρω ἦσαν γερμανικῆς μορφώσεως.

Μετὰ ὅμως τὴ λήξῃ τῆς Βαυαροκρατίας, ἐπεκράτησε πλήρως ἡ γαλλικὴ γραμμὴ καὶ μάλιστα κατὰ τὸ πρότυπο τῆς Ecole des ponts et chaussées τῶν Παρισίων, στὴν ὁποίαν μετεκπαιδεύοντο οἱ καλύτεροι ἀπόφοιτοι τῆς δικῆς μας Σχολῆς Εὐελπίδων, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ἑλληνες Σπουδασταί. Ἀπὸ αὐτοὺς διορίζοντο καὶ οἱ Καθηγηταὶ τοῦ Πολυτεχνείου.

Μεταξὺ αὐτῶν, ὁ πρῶτος μετὰ τὴ Μεταπολίτευσι Διευθυντῆς Ταγματάρχης Γεράσιμος Μεταξᾶς. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἐν συνεχείᾳ Διευθυντῆς Λοχαγὸς Δημήτριος Σκαλιστήρης. Κατόπιν ὁ Λοχαγὸς Ἰωάννης Σέχος, ὁ Ἀναστάσιος Σούλης, ὁ Νικόλαος Γαζῆς, ὁ Λεωνίδα Βλάσσης, ὁ Ἰωάννης Ραπτάκης, ὁ Διευθυντῆς Δημήτριος Ἀντωνόπουλος, ὁ Περικλῆς Κυριακός, ὁ Ἰωάννης Λαζαρίμος καὶ ἄλλοι.

Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ στὴν Ἑλλάδα μεσουρανοῦσε ὁ θαυμασμὸς στὴ γαλλικὴ «κουλτούρα». Ἡ γαλλικὴ ἦταν ἡ μοναδικὴ ξένη γλῶσσα γιὰ τοὺς Ἕλληνες καὶ γαλλικὸ ἦταν τὸ μόνο ξένο βιβλίον ποὺ κυκλοφοροῦσε.

Γάλλοι ἦσαν οἱ περισσότεροὶ ξένοι ἐπιστήμονες ἐπισκέπται τῆς χώρας μας, πολλοὶ Ἀρχιτέκτονες καὶ Ἀρχαιολόγοι, ἀφοῦ ἀπὸ τὸ 1846 εἶχε ἰδρυθεῖ ἡ πρώτη ξένη Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἡ γαλλικὴ.

Ἀκόμη ἐπὶ Ὅθωνος, τὸ 1859, ὁ Πρωθυπουργὸς Δημήτριος Βούλγαρης μετεκάλεσε γαλλικὴ τεχνικὴ ἀποστολὴ γιὰ τὰ Δημόσια Ἔργα. Τὸ ἴδιο ἔκαμε καὶ ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, τὸ 1882 ποὺ ἔφερε Γάλλους Μηχανικοὺς γιὰ τὴ μελέτη τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς χώρας.

Ἡ εἰκόνα ἀλλάζει τὸ 1889, μὲ τὸ γάμο τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου μὲ τὴ γερμανίδα Πριγκίπισσα Σοφία, κόρη τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου τοῦ Γ'.

Ἡ ἔντονη κοινωνικὴ δρᾶσις τῆς Σοφίας, ἀλλὰ κυρίως ἡ συνεχῶς ἀνερχομένη βιομηχανικὴ, ἐπιστημονικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ ἀνάπτυξις στὴ Γερμανία, ἔφεραν στὴν Ἑλλάδα μιὰ στροφὴ πρὸς τὸ γερμανικὸ πνεῦμα.

Μετὰ 40 χρόνια ἀπὸ τὴν ἰδρυση τῆς γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἰδρύεται τὸ 1884 καὶ ἡ γερμανικὴ Σχολή.

Οἱ Ἕλληνες τώρα προτιμοῦν γιὰ τὶς σπουδές τους τὰ Πολυτεχνεῖα τοῦ Βερολίνου, τῆς Δρέσδης, τοῦ Μονάχου, ἐνῶ οἱ Καθηγηταί, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸ 1914 καὶ ἐντεῦθεν δὲν διορίζοντο πιά, ἀλλὰ ἐκλέγοντο, ἦσαν παρομοίως ἀπόφοιτοι γερμανικῶν Πολυτεχνείων. Τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς αὐτήν, τὸ Πολυτεχνεῖον ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ἑσωτερικῶν καὶ ὑπήχθη στὸ νεοσυσταθὲν Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸ Πανεπιστήμιον, ποὺ ὑπήγετο στὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας.

Ἀλλὰ καὶ στὸ τρόπο διδασκαλίας διέφερον τὰ δύο Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα. Στὸ Πολυτεχνεῖον ἐπικρατοῦσε πειθαρχία στρατιωτικὴ. Οἱ Σπουδασταὶ του δὲν ἀπουσίαζαν ποτέ. Καὶ ἡ αὐστηρότης ἦταν τέτοια, ὥστε ἀπεβλήθησαν σπουδασταί, ποὺ συνελήφθησαν καπνίζοντες, κατὰ τὰ διαλείμματα καὶ μάλιστα στοὺς διαδρόμους, οἱ ὁποῖοι ὡς γνωστὸν εἶναι ἀνοικτοί.

Ἐκ τῶν γερμανικῆς μορφώσεως Καθηγητῶν, ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ παλαιότερου Ἀναστάσιον Χρηστομάνου καὶ Ἑρνέστον Τσίλλερ, ἀναφέρω τὸν Ὀρυκτολόγο Κωνσταντίνον Μητσόπουλον, τὸν γιό του Γεωλόγο Μάξιμον Μητσόπουλον, τὸν Ἰωάννην Κολλιναίτην, τὸν Ἄγγελον Γκίνην, τὸν Γεώργιον Κονισόπουλον, τὸν Νικ. Τριανταφυλλίδην, τὸν Ἰω. Θεοφανόπουλον, τὸν Γεώρ. Σαρρόπουλον, τὸν Θεόδ. Σκοῦφον, τὸν Νικ. Γεννηματῶν, τὸν Κων. Καραθοδωρῆν, τὸν Νικ. Κιτσίκην, τὸν Ἐμ. Κριεζῆν, τὸν Ἀπόστ. Κουτσοκόσταν, τὸν Εὐκλείδην Σακελλάριον, τὸν Κώσταν Κιτσίκην, τὸν Παναγιώτην Μιχελῆν καὶ τὸσους ἄλλους.

Δὲν πρέπει νὰ ἀγνοηθοῦν μερικοὶ Καθηγηταὶ τοῦ Πολυτεχνείου, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔκαμαν ἄλλες σπουδὲς στὴν Ἑσπερίαν, παρὰ ἐκπαιδευτήκαν μόνον εἰς τοῦτο, τὸ ἐλληνικὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρω τὸν Ἀναστάσιον Ὀρλάνδον, τὸν Δημήτριον Πικιώνην καὶ τὸν Ἀθανάσιον Ρουσόπουλον. Καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ τὰ λαμπρότερα ἀστέρια τοῦ καθηγητικοῦ στερεώματος. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ Καθηγηταί, οἱ ὅποιοι μέχρι τοῦ 1930 δὲν ὑπερέβαιναν τοὺς 30, παρέλαβαν καὶ ἐξεπαίδευσαν στὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ὀλίγας δεκάδας σπουδαστῶν. Μετὰ μίαν εἰκοσαετίαν ἔφθασαν τοὺς 300 καὶ μετὰ μίαν πεντηκονταετίαν 3.000. Μὲ τὴν αὐστηρότητα δὲ ποὺ προανέφερα, οἱ λαμπροὶ αὐτοὶ Καθηγηταὶ ἐπέτυχαν νὰ μορφώσουν ἀρκετὰ τοὺς ἀποφοίτους των, ὥστε νὰ γίνουσι ἱκανοὶ νὰ ἀνοικοδομήσουσι τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα.

Πράγματι, ἡ πάλαι ποτὲ «παρθένος χώρα», βρίσκεται σήμερα ἀρκούντως ἐξοπλισμένη. Ἔχει πλῆρες ὀδικὸ δίκτυο, δυσχερέστατο δέ, λόγω τῆς ὄρεινῆς ἐδαφολογικῆς συστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀρκεῖ νὰ ἀναλογισθεῖ κανεὶς ὅτι σὲ χώρα ἐπίπεδο, ὅπως π.χ. ἡ Ρουμανία, ἡ μεταξὺ δύο σημείων κατ' εὐθείαν ἀπόστασις 100 χιλιομέτρων, ἀπαιτεῖ μῆκος ὁδοῦ τὸ πολὺ 105 χιλιομέτρων, ἐνῶ στὴν ὄρεινὴ Ἑλλάδα φθάνει κάποτε τὰ 150 χιλιομέτρα, καὶ μὲ πλῆθος τεχνικῶν ἔργων.

Ἀκόμη ἡ Ἑλλὰς ἔχει σήμερον τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν λιμένων, ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην χώραν, ἔστω καὶ μικρῶν. Ἔχει Βιομηχανίες, Μεταλλεῖα, Σιδηροδρόμους, Ἀεροδρόμια, Φράγματα, Ναυπηγεῖα, Οὐρανοξύστες κ.λπ.

Ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἔργα Ἑλλήνων Τεχνικῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον Μετσοβιτῶν, ποὺ ἀποφοιτοῦσαν ἀπὸ τὶς πέντε πλέον Ἀνώτατες Σχολές, Πολιτικῶν Μηχανικῶν, Μηχανολόγων-Ἡλεκτρολόγων, Χημικῶν Μηχανικῶν, Ἀρχιτεκτόνων καὶ Τοπογράφων.

Ἀκόμη καὶ ἡ πρόσφατη μεταπολεμικὴ ἀνοικοδόμησις τῆς Ἑλλάδος ἦταν ἓνα μέγα τεχνικὸν ἐπίτευγμα. Γιατὶ μέσα στὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια ξαναστεγάστηκαν στὴν Ἑλλάδα δύο ἑκατομμύρια οἰκογένειες, σὲ νέες οἰκοδομές, ποὺ κτίστηκαν σὲ ἀστικά κυρίως κέντρα.

Τὸ ἂν τὰ ἑκατομμύρια τῶν κατοικιῶν αὐτῶν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀστυφιλικῆς ὑστερίας καὶ τὸ ἂν αὐτὲς οἱ κατοικίαι στοιβάχθησαν ἀνεξέλεγκτως αἰσθητικῶς, σὲ ρυμοτομίες ἀκατάλληλες γιὰ νὰ τίς δεχθοῦν, αὐτὸ εἶναι εὐθύνη τοῦ Κράτους, ὅχι τῶν Τεχνικῶν. Οἱ Τεχνικοὶ ἐγκαίρως εἶχαν κρούσει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου.

Σήμερα τὸ Πολυτεχνεῖο μας δὲν εἶναι πιά τὸ ἴδιο. Ἀλλάζει διαρκῶς πρόσωπο. Ἐπικρατεῖ σ' αὐτὸ μιὰ σύγχυση. Σύγχυση ποὺ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν περιέργη ἐποχὴ μας.

Καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, βρίσκεται σὲ ἓνα δύσκολο σταυροδρόμι. Στὸ σταυροδρόμι ἐνὸς πολιτισμοῦ ποὺ φεύγει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὁ Πολιτισμὸς ποὺ ἔρχεται.

Ὁ παλιὸς πνευματικὸς Πολιτισμὸς, τὰ ἰδανικὰ τοῦ ὁποίου, οἱ παραδόσεις του, ἡ ἠθική του, εἶχαν τίς ρίζες τους στὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ στὴ χριστιανικὴ πίστη, δηλαδὴ ὁ δυτικὸς Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμὸς, ἔχει πιά ξεθωριάσει. Ἀρχίζει νὰ χάνεται, νὰ σβήνει.

Δικαίως λοιπὸν τὸ Πολυτεχνεῖο στρέφει τὰ βλέμματά του ἐκτὸς Εὐρώπης.

Ἦδη ὁ Ὄργανισμὸς του ἀκολουθεῖ ἀμερικανικὰ πρότυπα. Ἀπὸ δὲ τοὺς ἑκατοντάδες σημερινούς Καθηγητάς του, οἱ περισσότεροι ἔχουν γευθεῖ τὴν ἐκτὸς Εὐρώπης, τὴν ὑπερπόντιον Παιδείαν.

Πράγματι ἡ Ἀμερικὴ ὑπόσχεται κάτι τὸ νέον. Ἄς μὴ τὸ φοβηθοῦμε. Ἀφοῦ δὲν μποροῦμε νὰ ὀπισθογυρίσουμε, ἄς τὸ στηρίξουμε, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἴσως μιὰ νέα Τεχνικὴ Ἀναγέννησις θὰ διαλάμψει προσεχῶς στὴ χώρα μας.

Τὸ εὐχόμεθα ὀλοψύχως.

Εὐχαριστῶ.